

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/182151,Zbrodnia-katynska.html>
10.05.2024, 20:38

Zbrodnia katyńska

W dzisiejszej „Migawce archiwalnej” chcemy nawiązać do osiemdziesiątej rocznicy ujawnienia zbrodni katyńskiej.

Zapewne Czytelnikom znany jest przebieg samej zbrodni oraz wydarzenia, które jej towarzyszyły, jednak dla porządku przedstawiamy chronologię wydarzeń sprzed ponad 80 lat.

Po 17 września 1939 r. do sowieckiej niewoli trafiło ponad 200 tysięcy polskich żołnierzy; szeregowych zwolniono, część wywieziono do obozów pracy, zaś oficerów zamknięto w trzech obozach NKWD: w Kozielsku, Ostaszkowie i Starobielsku (dwa pierwsze dziś leżą w Rosji, trzeci na Ukrainie). Po kilku miesiącach prób zwerbowania ich do współpracy z sowietami i wobec odmowy ze strony aresztowanych w marcu 1940 r. ścisłe kierownictwo WKP(b) zdecydowało o zamordowaniu ich wszystkich. Odpowiednie dokumenty wydano 2, 5 i 22 marca, a podpisali je Józef Stalin, Ławrientij Beria, Wiaczesław Mołotow, Anastas Mikojan, Kliment Woroszyłow, Michaił Kalinin i Łazar Kaganowicz. W kwietniu i pierwszej połowie maja systematycznie zabijano (w języku NKWD używano sformułowania „rozładowanie więzień”) strzałem w głowę jeńców: z Kozielska – w Katyniu, z Ostaszkowa – w Twerze (pochowani w Miednoje), a ze Starobielska – w Charkowie. Ich ciała wrzucano do masowych grobów. Zamordowano przynajmniej około 22 tysiące osób, w tym ponad 14,5 tysiąca wojskowych, policjantów i strażników granicznych, a ponadto przebywających w sowieckich więzieniach przedstawicieli elity społecznej – lekarzy, urzędników, nauczycieli czy działaczy społecznych. Symbolem zbrodni stał się Katyń, bo tamtejsze groby odkryli Niemcy w kwietniu 1943 r. w trakcie wojny z ZSRS i poinformowali o nich opinię publiczną.

Do 1989 r. mówienie prawdy o zbrodni katyńskiej było karane, a władze sowieckie (również obecne) bagatelizowały i bagatelizują dokonane ludobójstwo. Wyjątkiem był krótki epizod rządów Borysa Jelcyna, który w 1992 r. przekazał polskim władzom kopie dokumentów będących dowodem mordu, m.in. notatkę z 5 marca 1940 r., zawierającą decyzję o skazaniu polskich oficerów na zagładę.

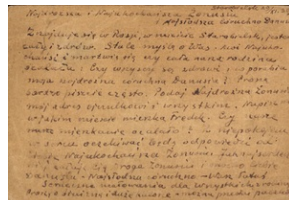
Okrutną śmiercią zginęli także policjanci i żołnierze pochodzący z Górnego Śląska lub tutaj służący. Pozostały po nich listy pisane do bliskich z obozów, a ich skany dołączamy do niniejszego tekstu. Skąd te cenne pamiątki wzięły się w zasobie OA IPN? Po wojnie rodziny zamordowanych starały się przed sądami o oficjalne uznanie ich za zmarłych i zdarzało się, że jako dowód ostatniego kontaktu dołączały otrzymaną z obozu korespondencję. W ten sposób kartki i listy pozostały w dokumentacji sądowej z lat czterdziestych XX wieku, a kilkadziesiąt lat później wraz z nią trafiły do archiwum IPN. Zapraszamy do zatrzymania się na chwilę nad tymi świadectwami ludzkiej miłości, czułości, oddania, tęsknoty, troski o żony i dzieci pozostawione bez opieki. Dla osieroconych rodzin stawały się testamentem na

resztę życia i ostatnim materialnym śladem łączącym z utraconym bliskim.

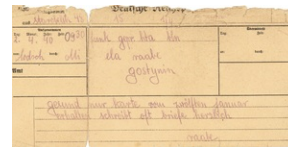
(na podstawie IPN Ka 454/125, IPN Ka 923/191, IPN Ka 85/657, IPN Ka 85/1982, IPN Ka 880/1014 oraz <https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/edukacja/przystanek-historia/94197,Zbrodnia-katynska-Najwazniejsze-fakty.html>)



Kartka wysłana przez por. rezerwy Eugeniusza Raabe ze Starobielska do rodziny, listopad 1939 r. (IPN Ka 454/125)



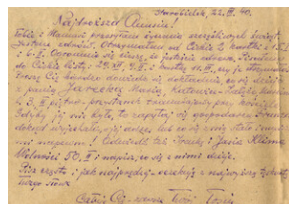
Kartka wysłana przez por. rezerwy Eugeniusza Raabe ze Starobielska do rodziny, listopad 1939 r. (IPN Ka 454/125)



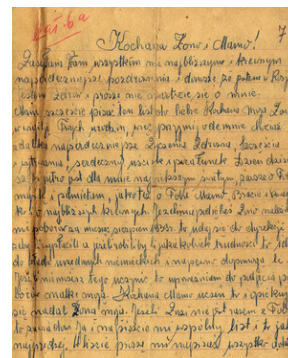
Telegram wysłany przez por. rezerwy Eugeniusza Raabe ze Starobielska 2 kwietnia 1940 r. o godzinie 9.30. Telegram musiał być wysłany na kilka – kilkanaście dni przed śmiercią; autor pisze, że jest zdrowszy, informuje, że otrzymał z domu kartkę z 12 stycznia i prosi o częstą korespondencję (IPN Ka 454/125)



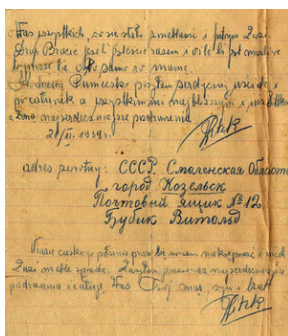
Kartka wysłana przez oficera rezerwy Teofila Rosora ze Starobielska, marzec 1940 r. (IPN Ka 923/191)



Kartka wysłana przez oficera rezerwy Teofila Rosora ze Starobielska, marzec 1940 r. (IPN Ka 923/191)



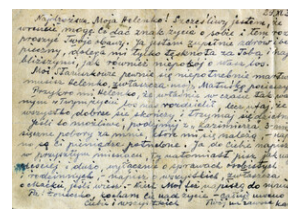
List przysłany przez por. rezerwy Witolda Bubika z obozu w Kozieleisku, listopad 1939 r. (IPN Ka 85/657)



List przysłany przez por. rezerwy Witolda Bubika z obozu w Kozieleisku, listopad 1939 r. (IPN Ka 85/657)



Kartka przysłana przez inżyniera górniczego Karola Gołępiowskiego ze Starobielska, listopad 1939 r. (IPN Ka 85/1982)



Kartka przysłana przez inżyniera górniczego Karola Gołępiowskiego ze Starobielska, listopad 1939 r. (IPN Ka 85/1982)



Kartka przysłana przez
policjanta Andrzeja
Bettina z Ostaszkowa,
grudzień 1939 r. (IPN
Ka 880/1014)